

PEST, csütörtök, január 24-kén, 1861.

I. évfolyam.

4-ik szám.

MAGYAR IZRAELITA.

Előfizetési feltételek:

Pesten házhoz hordással, v. vidékre bérmentesen megküldve:

Félévre 3 frt. o. ért.
Egész évre 6 " "

Előfizethetni a szerkesztőség s minden cs. kir. postahivatal, s minden könyvkereskedőnél.

Hirdetmények ára:

2 hasábu petit sorért, egyszeri hirdetéssel
10 kr., többszöri hirdetéssel 7 kr.
osztr. értékben.

Megjelenik minden **csütörtökön.**

Felelős szerkesztő s kiadó-tulajdonos:

Dr. Rokonstein Lipót, rabbi.

(Szerkesztői iroda: Király-utca 3. sz. 3. emelet.)

PEST, 1861.

BOLDINI RÓBERT KÖNYVNYOMDAJA.

(Országút 1. sz. a. Huszár-féle házban.)

ELŐFIZETÉSI FÖLHIVÁS

a

BUKURESTI MAGYAR KÖZLÖNY

1881-ik évi folyamára.

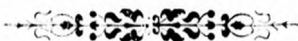
Lapunk az eddiginél nagyobb és tömöttebb alakban fog új évtől kezdve hetenkint egyszer megjelenni. Hogy a „Bukuresti Magyar Közlöny“ szép és magas feladatának megfelelőhessen az eddiginél nagyobb pártolásra van szüksége, főleg miután kiadó egyletünk két hónap alatt ötezer piaszter kaucziót köteles letenni.

Kiadó egyletünk meg van győződve miszerint a magyar nemzet épen a mostani nagy napokban pártfogását egy oly laptól nem fogja megvonni, mely távol minden magán nyereszkekedéstől, zászlóján a nemzetiség szabadság és testvériség igéit lobogtatja.

Előfizetés félévre postabérrel 5, egész 10 frt. papírpénzben. Az előfizetési pénzek T. Koós Ferencz urhoz kálvinuteza 14 sz. küldendők.

Ha a cs. k. postahivatalok az előfizetést elfogadnák, ez esetben: fél évre 4, egész 8 papíros-pénzben.

A „Bukuresti Magyar Közlöny“ szerkesztősége.

MAGYAR IZRAELITA.

TEENDŐINK.

Dr. Ligetitől.

Székesfehérvár, 1861. január 15-én.

Agyászos emlékezetű világosvári catastropha után, a történet muzsája által Magyarhon évkönyveibe véres betűkkel följegyzett osztrák fővezér, nem elégelvén meg azon inséget és nyomort, melyet vérengző, kegyelmet nem ismerő eljárása a hazában okozott, a zsidókon külön akarta megtorolni a függetlenségi harc iránt tanusított rokonszenvét és részvétét, és őket, ha jól emlékszem, egy millió p. ft. hadi adó fizetésére kényszerítette. Ezen összeg későbbben az osztrák kormány határozata folytán i s k o l a i a l a p i t v á n y r a szenteltetett, s a mennyire értesülve vagyok, egy pár mintatanodán kívül, a néhány évvel ezelőtt Pesten alapított tanítói képezde már ezen alapítványnak köszönik keletkezésüket. Nincs ugyan szerencsém ez intézet irányával

*) Midőn a több oldalról hozzánk érkező teendőinkről szóló cikkeket ezennel közöljük, azon hitben tesszük, miszerint ki beteglétét tudja, a javulás felében, ki egyszersmind a gyógyszereket is sejtí, a javulás háromnegyedében van. Ránk nézve kétszeres komállyal nehezül korunk, nemcsak politikailag, de társadalmilag is át kellvén alakulnunk. Az eszmecsere tehát annál szükségesebb s üdvösebb, a teendőink annál sürgősebbek.

Szerk.

és beszerkesztével megismerkedve lenni, de annyit tudok, hogy oly ember alapította, kinek a volt pesti kormány kerületben létező tanintézetek germanisálásában tanusított buzgalma, mindenki előtt ismeretes, és csupán curiosumként kívánom megemlíteni, hogy midőn egyszer a helybeli zsidó iskolát hivatalos látogatásával megtisztelte, mód nélkül megbotránkozott azon, hogy a tanítók megengedik, hogy a gyermekek magyarul beszélnek.

A nyájas olvasó tehát bizonyosan egyetért velem, ha azt állítom, miszerint a jelenleg Pesten főnálló ugynevezett cs. kir. izr. képezdeből kikerülhetnek ugyan művelt, értelmes tanítók, kik bár melyik cseh vagy morva tanintézetnek becsületére válhatnak, de jóra való magyar ajku és magyar érzelmű tanítók, kik nehéz, de dicső állásukat nem csupán kenyérkeresésére, hanem a szent ügy előmozdítására fordítják, kik a hon és hitfelekezetük érdekeit szívükön hordva oda hatnak, hogy ha majdan minket keresztény testvéreinktől elválasztó korlátok ledőlnek, a nevelésükre bizott gyermekek, mint alkotmányos honpolgárok a haza javára dicsérrel közreműködjenek — hivatásukat ily szellemben fölfogó tanítókat, őszintén megvallom, az említett képezdétől sehogy sem várok.

Ennek következtében hazafiui kötelességemnek tartom, a pesti izr. községet, kire e válságos pillanatban minden községek szemei vannak fordítva, s kitől mindnyájan irányt és lendületet várnak, alázattal fölkérni, nevezzen ki haladéktalanul egy küldöttséget, mely b. Vay Miklós főcancellár ő nagyméltóságát megkérné, kegyeskednék a kellő lépéseket megtenni, vagy kijelölni, hogy a fönt érintett

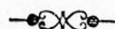
iskolai alapítványra szentelt összeg kezelése egy a magyar zsidók közül kinevezendő, iskolai bizottmány vagy legalább a kir. magyar helytartóság oktatásügyi osztályára bizassék. Ezen bizottmánynak kötelessége volna, a képezdét a főnforgó körülményekhez képest átalakítani, a tanításra felügyelni, magyar tanítókból létező hiányt kitelhetőleg fedezni, az alkalmazottak képességét szemügyre venni, szóval: az egész ország zsidó iskoláit anyagi és szellemi tekintetben gyámolítani és elősegíteni.

De föltéve, hogy ezen méltányos kérésünknek az illető helyen nem volna kivánt sikere, akkor természetesen enmagunkra vagyunk szorítkozva, és habár nem vagyunk oly szerencsés helyzetben, hogy kilátásunk volna egy Széchenyire, ki az ismeretes 1825-ki országgyűlésen ezen emlékezetes szavaival: „ha feláll oly intézet, mely a magyar nyelvet kifejti, mely azzal segíti honosainknak magyar növeltetést, jószágomnak egy évi jövedelmét mely 60 ezer pftből áll feláldozom“ egy óranegyed alatt a magyar tudóstársaságot megalapította, habár, mondom, ily férfira mi nem számolhatunk is, de ismervén kedves véreim áldozatkészségét és józan belátását, bizton merem állítani, hogy mindnyájan anyyira vannak áthatva egy magyar szellemben alakítandó tanítói képezde szüksége- és korszerűségétől, hogy ha másként nem, magány adakozások útján is előfognak teremteni.

A mi értekezésemnek második pontját t. i. a magyarajku lelkészeket illeti, véleményem szerint itt is egy magyar papnövelde — seminarium — által lehetne gyökeresen segíteni, csak hogy fájdalom e tekintetben nem csupán pénzdolgában, hanem talán inkább a mulhatlanul megkivántató tanítói erők előteremtésében lelnők a legfőbb akadályt, egyelőre tehát egyebet nem tehetünk, mint fölszólítást intézni ifjainkhoz, kik e pályára hajlamot és képességét éreznék, azon felül a magyar nyelv tökéletes birtokában vannak, a külföld valamelyik papnöveldejében — talán a boroszlói — a megkivántató ismereteket megszerezni, és őket azon esetben, ha becsület-szavukkal kötelezik magukat, hazájukban mint lelkészek működni, azon egész idő alatt, melyet külföldön töltenek, minden szükségessel ellátni. Az erre megkivántató pénzösszeg vagy az iskolai alapítványból, vagy magány adakozás útján volna fedezendő, a visszatértekből részint papnöveldei tanárok, részint pedig lelkészek válhatnának. Ezen eljárás habár nálunk szokatlan is, távolról sem új; mert protestans

testvéreink évenként küldenek egy pár ily stipendiummal ellátott, ifjut, a göttingi, tübingi vagy jénai egyetemekbe, úgy hogy alig van köztük egy tekintélyes tanár vagy pap, ki tudományos ismereteit ez úton nem szaporította volna.

Midőn e fontos tárgyban nézetemet kedves hitsorsim figyelmébe ajánlom, ismételve vagyok bátor azon férfiakat, kik nálamnál tüzetesebben szólhatnak a dologhoz, hazafiui tisztelettel fölkérni, sziveskedjenek az eszme sürgős volta tekintetbe vételével annak mielőbbi létesítéséhez tehetségükhez képest járulni — mert Periculum in mora. —

MAGYAR ZSIDÓ.

Zsidó vagyok vallásomra
 Ám magyar szülött hazámra,
 Int az óra — itt az idő:
 E hazáért halni dicső!!

Ha ugyan sok gyűlölöm kél
 S engem idegennek itél,
 Megezáfolom azzal szavát:
 Hogy én is védem e hazát.

Védni fogom mind halálig,
 Vérem végső csordúltáig;
 S bemutatom a hazának:
 Hogy méltó vagyok én fiának.

S így tudom magukba térnek
 Kik rólam balúl itélnek,
 Tudom felkarolnak engem:
 Nem vetik meg nemzetségem.

Rózsahegyí Jakab.

**A magyar izraelitát illető vázlatok
 a magyar történelemből.**

Közli **Dr. Rokonyi.**

(Folytatás.)

IV. Béla bölcs s igazságos zsidó-rendel-
 ménye eldődeinknek jó- s biztonlétüket ér-

vényben tartotta egészen a dicsően uralkodó Árpád-család utolsó sarjáig. V. István, (1270—1272.) IV. László (1272—1290.) s III. András (1290—1301.) alatt.

Meg a választott királyok alatt: a cseh Venczel, (1301—1305.) Bajor Otto, (1305—1308.) s Róbert Károly, (1308—1342.) háborítlanul éltek Béla törvényei védelme mellett, mik még reánk nézve is, kik mi az ugynevezett civilizációval dicsekszünk, ama előnyös hatással bírna, hogy senkit közülünk, bármily bűnös lenne is, legalább szombatnapon törvényes felelősségre vonni nem lenne engedve, annál kevésbé, hogy az incivilizáció ama legaljasabb nemével, a botoztatással illetve, miként ez minap Sáros megyében történt.

I. Lajos (1342—1383.) uralkodásának kezdetén ugyan mind a régi kerékvágáson jól ment. Azonban — mikép a régibb történészek — (Thuróczi Chr. Hung. P. 3. Cap. 9. s Palma l. e pag. 350.) Lajos király lángoló szenvedélyvel buzgólkodott, a zsidókat a keresztény vallásra, — áttéríteni, s midőn ezek ősvallásuk ihlettségének ércpaizsán térítési buzgalmanak s törekvéseinek minden nyilai elpattanának legelőször azt rendelé, hogy a pozsonyi zsidók az ottani városnak fizetendő külön adónemmel terheltessenek; minek utána az sem használt, királyi hatalmával borzasztón visszaélve s az alkotmányt megsértve, mert az országos rendek nélkül szabta elejökbe ama kegyetlen alternatívát: vagy keresztények lesznek, v. pedig az országból kibujdosnak. Ez utóbbit természetesen választván, keservtelt szivekkel s könyvelt szemekkel elhagyák ama hont, melyet forrón szeretni immár tanultak, s melyet egy király önkényes szeszélye megfosztta több ezer hű gyermektől.

Azonban ugy látszik, hogy az ottani hitdüh s vakbuzgalom gonosz s ostoba korszellem a Kárpáton innsőre is átkosan átlengett; mert azon korszakba esik (1347, 1348, 1349.) a tébolyodott flagelánsok rendének eredete, mely rend több ezer véráldozatot követetele s a legborzasztóbb kinok közt el is ragada, majd ismét az ugy nevezett fekete mirigy a legvadabb pusztitást okozá akkori hitsorso-

sink közül Helvetia, a Provence s az ilylyenekben mindig kitűnően szerepelt Némethonban.

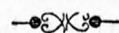
De hitsorsinkat itt a hazában sem lehet teljesen védelmeznünk; ugy tetszik előttünk IV-ik Béla rendelkezéseivel nagyon is visszaéltek, minthogy Ballus, a kir. városok leirója szerint, a pozsonyi zsidóknak el valának zálogosítva a város háza, a Bonificium háza és a Corpus-Christi című kápolna, mi valljuk be őszintén rokonszenvet egyáltalában nem gerjeszthetett keresztény testvérei közt.

A magyarnak természetes jószívisége azonban az ilyen kegyetlen rendszabálynak huzamosabb időre nem maradhat barátja.

Már Luxemburgi Zsigmond alatt (1387 — 1437) ismét a régi zsidó hazafiaknak megengedték a visszatérés, s Feszler történész szerint (IV. k. 1001.) fontos okiratok által haszonvelhetőségeket bebizonyították. —

Hogy pedig ezen visszatérők csakugyan a Lajos alatti száműzöttek ivadékai valának, kitetszik abból. miszerint a Béla alatt alkotott zsidórendelemény létezéséről nemcsak, hanem arról is volt tudomásuk, hogy hiteles másolatának a székesfehérvári káptalan könyvtárában kell lenni, a mit, az akkori csekély műveltséget s ismeretet tekintve, csak hagyománykép tudhattak. Bizonyos Salamon Székesfehérvárról kieszközlé Zsigmond királytól a káptalanhoz szóló ama parancsot, hogy a Béla király-féle zsidó-rendeleménynek hiteles másolatát szolgáltatassák ki a zsidók részére, (1196.) Későbbben kaptak ebből érvényes másolatot egy Saul nevű Budáról s egy Saul nevű Pestről. (1406) Majd ismét Farkas Sopronyból, (1411.) s végre Jakab Pozsonyból s Nywl Budáról. (1436.)

(Folyt. követk.)

Mi teendőink vannak még?

Midőn e kérdés megfejtését illetőleg nézeteimet adom, újra azon darázs-fészekbe kerülök, melyből kibontakoznom mai napig sem sikerült egészen.

E sorok írója homlokára rövid idő óta nem egy töviskorona nyomtatott. Általánosan

azzal vádoltatott, mintha cikkeit a „Pesti Hirnökben“ hitsorsai irántai roszakaratból írta volna, sőt maga e lap t. szerkesztője is túlbuzgóságot vetett szeméire.

Engedjék meg, nyájas olvasóim, hogy mielőtt kérdésem megfejtésével foglalkoztatnám önöket, egy pár szót mondhassak magamról, hogy védhessem magam azon vádok ellen, melyekkel megtámadtak.

A ki engemet ismer, az tudni fogja, miszerint daczára annak, hogy mindenek előtt magyar vagyok, zsidó lenni soha meg nem szüntem, (s hogy soha meg nem szünöm, arra esküszöm). Nem megbocsátható tehát nekem azon tettem, hogy honom ügyeérti fáradozásamban, hitsorsosaimat nem kérelemmel, hanem tanácsadás komor szavaival akartam azon útra vezetni, melyen, hála az égnek, hogy már rajta vannak.

Én szigorú bírāja szoktam lenni tetteimnek; és ha még most is meggyőződtem valaki, hogy nézeteim nem voltak helyesek, én örömmel vállanám be vétkemet és elpirulás nélkül kérnék bocsánatot szeretett hitsorsosaimtól.

De engem józanon meg nem czáfolt senkisé, azért mert átlátták, hogy a mérséklet határain át nem léptem, daczára annak hogy szavaim oly élesek voltak, hogy hitsorsosaim iránti roszakarattal vádolhattak: a rövidlátók, daczára annak hogy túlbuzgóság vétkét veti rám meg e lap tapasztalt szerkesztője is.

Nyájas olvasóim! A magyar és izraelitának össze kell olvadni, kell a szó legszigorúbb értelmében, mert a magyarnak ép oly nagy szüksége van a zsidóra, mint minő a zsidónak a magyarra. 1)

A magyarnak minden e honban lakó nemzetre szüksége leend, a magyar nemzet többé nem engedheti ezt, hogy e hon határai közt több érdekek legyenek egynél, és a magyar azt akarja, hogy a zsidó érdekei is egybe olvadjanak az öveivel. 2)

Természetes, hogy ez csak akkor lehet-

séges, ha a magyar izraelita szívvvel lélekkel magyarrá lett.

És az én cikkeim ezt akarták előidézni.

Azt mondja e lap t. szerkesztője, midőn engem túlbuzgósággal vádol, hogy egy országot nem lehet egy nap alatt alapítani.

Én meg azt mondom t. szerkesztő úr, hogy kell, hogy lehessen, ha nem is egy nap alatt legalább rövid idő alatt! 1)

Uraim! nehéz napok várakozhatnak még e honra; iparkodjanak, hogy tökéletesen készek legyünk azon napok netaláni bekövetkezésekor újra alakulásunk nagy művével. Uraim! nap nap után fut, óra órát üldöz, tette meg még időnk van!

És most kérdésünkhöz értünk.

Mit kell tennünk?

Feleltem e kérdésre egy merész terv, mely azonban, úgy hiszem, nem kivihetlen: Pesti izraelitáink hívjanak össze Pestre egy conferentiát, melybe hazánk minden nagyobb zsidó közönsége követeit elküldje. E böles férfiak aztán határozzák el, hogy minden közönség e gyűlésben határozott modor szerint alakuljon át. 2) Ez osztán kényszeríti az azt nem akaró közönségeket az átalakulásra. És e conferentia határozatának törvénynyé kell lenni, melynek megszentelését Vay ó n. méltóságánál kell kieszközölni.

Azonban e tervem szőnyegre hozatalánál roszakaróim ismét azzal vádolhatnának engem, hogy soraimból az tűnik ki, miszerint vannak egyes közönségek e honban, melyek ellenére lennének a nagy reformnak. 3)

Uraim! én ezt nem mondtam, hanem mondom azt: hogy egyes közönségekben vannak még a mult rendszerből megmaradt előljárók, vannak oly papok, oly egyes családok, melyek habár magyar érzelműek is, tudatlanságukban szentségtörő következményeket vélnek jöhetni az átalakulásból és ez azért hátráltatják is.

1) Oda töreksziünk mindnyájan. De a törekvés s eredmény közt mindig meglehetősen idő h é z a g van még egyeseknél is; hát egy egész népfajnál?! Szerk.

2) Vagy az illő névnél nevezendő: hogy mimagunkat rendezzük, szervezzük. Szerk.

3) Mihelyt vallásos dolgokat s elveket nem érintjük, úgy hisszük, senki. Szerk.

1) Azt magunk is bevalljuk, azon hozzátétellel, hogy a zsidónak sokkal inkább van szüksége a magyarra, mind anyagi, mind erkölcsi tekintetben. Szerk.

2) Bár akarná azt már, de törvényileg! Szerk.

Hogy ilyenek csakugyan létezhetnek, az tagadhatatlan; mert például, lehetséges is az, hogy egy zsidó pap, ki a templomban nem akar eskedni, abba a templomba magyar imádságot hozzon be?

Azonban ha fentebbi tervem elfagadtatnék, és oly törvény hozatnék, mely parancsolná, hogy minden zsidónak magyarnak kell lenni; ama vészthozó machinismusok megszűnnének. És hogy az a törvény nem volna a kényszerítés actája, az bizonyos; mert hisz a zsidók maguk kívánták annak adását.

Ez egy teendőnk, de van még egy másik sokkal fontosabb is.

E hon keresztyén celebritásai már régen átlátták azt, hogy e hon izraelitai érettek az egyenjogúságra; átlátták továbbá azt is, hogy e honnak üdvére szolgálna, ha 350,000 izraelita polgári joggal ruháztatnék fel. Azonban a köznép elvakultságában ezt még eddig sem át nem látta, sem át látni nem akarta.

Fontos teendőnk tehát a köznépet érettségünkről meggyőződtetni; és ezt a következőképen látom kivihetőnek:

Szerkesztessék egy népszerű röpirat; mely millió példányban osztassék szét a nép közt, bocsátassék minden helység lelkipásztorához egy kérő irat, hogy a röpiratot hivei előtt olvassa föl, és azt magyarázgassa előtök. Hiszem és reménylem, hogy a derék lelkipásztorok átlátandják, hogy az által csak hazájuknak tesznek szolgálatot, és hogy nem fognak késni e kérésre hajolni.

Különben e terv nem az én agyam szüleménye, egy felszólítás folytán közlöm azt. A terv egy keresztyén úrtól jön, ki levelében következőkép fejezi ki magát: „Nemcsak az értelmiséget győződtessek meg önök jóakaratuk és haladásukról, hanem a köznépet is, mert a köznép elvakultságában mily könnyen nem mondja majd, hogy az értelmiséget megvesztegetették. Nyerjék meg a köznép jó véleményét, az értelmiségeét már régen birják.“

Ezek saját szavai a derék művelt embernek; hogy mennyire igaza van, az könnyen átlátható.

Még egy harmadik teendőnk is van és ezt is megmondom, hogy miből áll:

Minden városban alakuljon egy társa-

ság, mely művelt keresztyén- és zsidokból álljon. E társaság feladata legyen a zsidó és magyar családi életet egybeolvasztani. Ez csak úgy lehetséges, ha kölcsönös összejövetelek rendeztetnek. Az együtti csakhamar megfogja ismertetni a rokon elemeket és a rokon elemek könnyen egyesülnek.

E három teendőnk maradt még hátra; ezeket ha megtesszük, egy szent egyesülés kötelékei meglesznek kötve; és hogy ezeket tennünk kell, és hogy ezen teendőinket minél előbb megtesszük, reménylem és hiszem.

Esztergom, január 14-én 1861.

Bártfai Béla,
jogász.

Egy pár figyelmeztető szó a zsidó magyarok teendőiről.

A nem rég bár pályáját megkezdett, még is nemes magatartása által a magyar hirlapolvasó közönségnek oly nagy tetszésében részesülő „Magyarország“ folyó év Január 17-én kelt számában lelkes szerkesztője Pompéri avatott tollából eredt egy talpraesett cikkel ajándékozta meg olvasóit a zsidók ügyében és érdekében.

Lelkébe teszi a nemes író Magyarságnak a zsidó testvérek 1848-ban kimutatott hazaszeretetét és áldozatkészségét valamint szenvedéseit, melyekkel a hitfelekezetbelieknek csak úgy kellett lakolniuk a haza szabadsága mellett tett szolgálatokért, mint a catholikus vagy más keresztyén hitfelekezet hívjeinek, hivatkozik azon értelmiségre, mely e testvérek sajátja, kiemeli egyes jeleseit ezen eddig elnyomott hazarésznek, és nemcsak türelmességének, hanem szeretetének is felajánlja őket a magyar nemzetnek.

Arad város szellemdús főjegyzője az „Aradi lap“-ban még határozottabban jelenti ki Magyarország kötelességét. a zsidó testvérek egyenlőségi ügyét már is felkarolni, még mielőtt az országgyűlés teendett körülete végzetet, és felszólítja a megyéket és városokat, hogy érdemes Mózes vallásu polgárait is vegye tekintetbe a választásoknál. *)

*) Erre Bácskai elnős munkatársunk már lapunk 22-dik számában „Üdvözléte“-ében okszerűen figyelmeztetett. (Sz.)

Áldja meg a jó Isten az ilyen férfiakat, kik az ország véleményét és akarátát így tudják tolmácsolni!

Igaz is és általánosan elismert dolog, miszerint a szép haza zsidói a magyar elemre mindig nagy hajlammal bírtanak, és legnagyobb részben jó magyar gondolkozásu, tiszta magyar ajku; de valljuk meg, a mi nem tagadható: rajtatok, igaz hogy annál fogva, mivel a törvény által a földmíveléstől, a céhek türelmetlensége által sok mesterségtől el lévén zárva, — tömegesen kereskedelemre adván magatokat, és idegen, német tartománybeli és ajku emberekkel közlekedvén egy részt, magatok társaságára lévén szorítva, más részt a 12 lefolyt év germanizációja nálatok termőbb földre találván, mint a más felekezeteknél, mélyebben fogamzott is meg e némettség, és nagy részetek vagy német ajku, vagy nem tiszta magyar szavu.

De ha ti csak más felekezetű magyarok vagytok, nem szabad idegen elemtől elfogulva lennetek! Tehát magyarosodjatok tövestül, gyökerestül!

Legyen társalgási beszédetek magyar, olvasmánytok magyar, de leginkább legyetek iskoláitok magyarok!

Felteszem, hogy ti mindezt, mint kötelességtek is, megtenni akarjátok; honnan vesztek magyar ajku és tudományu tanítókat elegendő mennyiségben?

Van képezdétok? Van igen is, de német!

De hát magyar iskolák számára, magyar nyelvben tanítandó gyermekekhez német képezde állítsa a magyar tanítókat?

Ha talán oly annyira elnémetesedtek fiatalaitok, kik tanítói szent hivatalnak szentelnék magokat, hogy magyarul nem képezthetnének, *) vagy ha talán magyar ajku tanítóképzőkre nem tehettek szert, nyitassék legalább bővebb tér a magyar elemnek, mintsem ez eddig történt!

Honnan vesznek magyar papokat magyar ivadékaitok, ha a most működő, noha nagy részt német ajku, de hazafias papok

megholtanak volt?! Talán Posonyból? No hiszen... sapienti sat... Kell papondátok, magyar papondátok!

Ti mindig áldozatkészek voltatok, ti áldozatkészek lesztek e válságos időben is sarjadékaitok- és a magatok-javáért!

Alapítatok országszerte magyar egyleteket és ezek működjenek a magyarosodás szent ügyében, de ne szép szóval csupán, ne jó akarattal csak, hanem tettel, tettel!

És a siker el nem marad... és a ki titeket egy szóval bántana, testvérgyilkosnak fog tekintetni.

Im üdvözöllek benneteket azon boldog időre, midőn mindnyájan magyarok gondolkozásra, mindnyájan magyarok ajakra is, a magyar haza országos ügyében is fog képeseitek szolgálata igénybe vétetni, midőn nem a kívánság sohajtásával, hanem az öntudat harsogó szavával hangoztatjátok majd: Éljen a haza! éljen az egyenlőség! éljen a szabadság! éljen a testvériség!

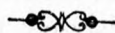
Pest, Január 20-án 1861.

Zilachi S. Pál.

Könyvészet.

Legelső (?) izraelita gyászbeszéd, melyet a legnagyobb magyar, gróf Széchenyi István emlékére Marczaliban, 1860-ik évi April 25-ént tartott Morgenstern Mihály, kerületi rabbi. A csinosan Markbreiter J. betűivel, N. Kanisán megjelent beszéd, tiszta jövedelmét, (ára 50 uj kr.) a derék rabbi a fölállítandó Széchenyi-emlékre szentelé. A beszéd velős és szép, mind nyelv, mind tartalomra nézve; a tudós szerzőt tehát, a magyar-izraelita homilethica eddig még nagyon is parlagon heverő terén szívesen üdvözöljük mint egyik szorgalmas napszámosát.

Levelezés.

Pest, dec. 13-án 1860.

K. s. Igen örvendezettető hírül hozhatjuk, hogy az egy év óta főnálló izraelita tanítóképezdében

*) Ez egyáltalában nem áll! Az ember — kivált ha fiatal — minden jóra képes.

Pesten már is több tantárgy magyar nyelven adatik elő, és hogy a tanítóképezdei hallgatók közt, még a nem magyar ajkuak is, ernyedetlen szorgalommal fáradoznak szép hazai nyelvünk elsajátításán, hiven e tekintetben tisztelt, anyagi és szellemi jóllétők és javokért valóban atyailag gondoskodó igazgatójuk példáját követvén, a ki, biztos hallomás szerint a magyar nyelvben már jártas, követésre méltó szorgalma s buzgósága által támogatva.

Bizton remélhetjük tehát, hogy ezen zsenge növeldéből már ezen iskolaévv végével is, de még inkább a jövőre nézve, olyan tanítók kilépendenek, kik nemcsak a jelenkor igényeinek, hanem szeretett hazánkéinak is derék a zsidóság érdekeiért buzgó izraeliták, egyszersmind hű honpolgárok kiképzése által, megfelelővén, amaz elvet megvalósítandják, hogy az izraelita nemcsak jó követője vallásának, hanem hű fia, lelkesült polgára, s résztvevő tagja is lehet imádott honának; mint azt velünk együtt százezerek ajka rebegi.

Nagy-Kálló, január 14-kén 1861.

„Szép csillag a honszeretet
Gyönyörűségesen ragyog.“
Petőfi.

Tisztelt szerkesztő úr! A „magyar izraelita“ első cikke kivívta szerkesztő urnak azok tiszteletét is, kik személyes ismeretségével nem dicsekedhetnek, mert az irány, melyet lapjának kitüz — úgy hiszem — mindnyájunk kívánatának megfelel „e lap tolmácsolandja a mi érdekünket és magyar érzelmünket“ — igyekezzünk tehát e vállalatot mind anyagilag mind szellemileg előmozdítani; mondom én is Mezőfi ural, bár e tisztelt úr nézeteit — a többiben — nem egészen osztom. Tagadom — ugyanis, azt, hogy „az eddig nyilvánított ellenszenv azon balvéleményen alapult, mintha a zsidóvallás követője hű polgár nem lehetne“ hisz ha ez volna a gyűlölet oka, hát az, ki maga sem hű polgár, mért nem szerette a zsidót? ¹⁾ — Feleslegesnek tartom az ellenszenv eredetét kutatni s átmegyek a tisztelt cikkiró ur azon mondatára „ha a balvélemény elenyészett s ők a zsidót mint testvéröket elismerik 350 ezer honfival erősebbek lesznek“ — ha jól fogom fel a dolgot, Mezőfi ur itt feltételesen igéri

hitsorsosink hazafiságát, mintha világosan azt mondaná, „ha minket testvéreiknek elismernek, hát akkor velük tartunk; ergo, honfiak leszünk“ — ugye feltételhez köttetik itt hazafiságunk, az pedig érzésünkkel össze nem fér: ¹⁾

A rózsa annak kezében is illatozik, a ki szétzaggatja!

A honfi szereti hazáját, ha ez megveti is!

Bizugy a hazaszeretet nem háladatoságnak a kifolyása, hanem mint felgyújtotta az isteni szikra a tüskebokrot, s ez égett, de el nem hamvadott, úgy gyújtja fel a szivet amaz isteni szikra — a hazaszeretet s örökké tart e tűz, nem hamvaszt, de éleszt, üdvösséget ad és vigaszt! és mint a tüskebokor lángjából Isten hangoztatá: „menj szabadítsd fel népedet!“ úgy serkenti dicső tettekre a honfit szívbéli istenünk — a haza szeretet — dörgvén fülébe hasonló szózatot. ²⁾

Kisvárosunk lakosai közt — a multhoz hiven — a legjobb egyetértés uralkodik a f. hó 16-án tartandó megyei közgyűlésre a nép egyhangulag zsidókat is választott meg képviselőkül ³⁾, lám nekünk nyirieknak mit sem árt a „Garabonczás deák“ — de mit is akar Vas Gereben ur? nem tudom, és Tamás vagyok benne, ha ő maga tudja-e azt? jobb volna Tamás helyett bölcs Salamonnak lennem, elérteném én akkor a Vas Gereben úr beszédjét is.

Végül vizaterék a Mezőfi úr cikkéhez, lelkes buzdítása mellé emelem gyöngé szóm: hitsorsinkat szerkesztő ur ifjúvállalata támogatására kérve, mert kell hogy legyen a zsidónak közlönye, még pedig olyan hogy kiállja a sarat. — Bocsánatot alkalmatlankodásomért. ⁴⁾ Tisztelettel

Hartstein Dávid.

Vác, január 16-kán 1861.

T. szerkesztő úr! Hogy t. lapja nálunk is köztetszéssel, sőt örömmel fogadtatott, mondanom nem

¹⁾ Egyáltalában nem: csak hogy az államtestnek tagjával egyszer elfogadvák, a mi nedvünk s vérünk java is az egészben keringeni fog, mi erősbülését kétségkül eszközlené.
Szerk.

²⁾ Ezt önök már egyszer vérökkel bebizonyították.
Szerk.

³⁾ Egyebet nem várhatni oly megyétől, melyet egy Kállay képvisele.
Szerk.

⁴⁾ Ilyen becses alkalmatlankodás mellett mindig kedves vendégünk lesz.
Szerk.

¹⁾ Mert az olyan aljas jellemű énjén kívül senkit nem szeret.
Szerk.

kell; gondolható, miszerint a váci zsidóság is a haladó kor igényeit fölfogván, bizonyosan, a többi már előhaladott községektől, hátra nem marad.

Iskolánkban a magyar nyelv terjedelmesebben tanítatik; és találatnak a derék váci értelmiség közt olyanok is, kik iskolánkat melegen pártolják. Ad vocem a városi értelmiség!

E télen a városi értelmiség alakítani szándékolt egy ugynevezett olvasó társulatot, cassinót. A kérdés, valjon zsidó tagul elfogadtatik-e, szőnyegre hozatott. S mi lőn a határozmány? Szvazat-többséggel a zsidók kizárattak. Ugyan egy, vagy talán kettő is, fölszóalt és a zsidókat pártolta; de mint a tények bizonyítják, pusztában kiáltó hang volt az. Nos vigasztalja magát a mező-túri levelező úr, nem egyedül állnak e részben; mi is hozzájuk csatlakozunk. *)

Azonban reméljük, hogy nem soká fog ez így maradni; hontársaink megfognak győződni minden magyar zsidó igazi magyar és honfíui érzelmeiről, és nekünk is testvéreleg kezét nyujtani, és minket testvérekül a szó teljes értelmében, tekinteni; mint ezt a derék felső-penczi község tényleg bizonyítja. E derék magyar városkában, az emberi méltóság s jogosság szent eszméjét fölkarolták és érvényre hozták is. Ifj. Ungvári Gedeon t. i. ujonan választott megyei esküdt úr, cassinó életbeléptetésére hívja föl érdemes polgártársait. Fölvívátásában pedig a többi közt azt mondja: „Alakítsunk olvasóegyletet! De zsidó testvéreinket el ne feledjük, s ne vonjuk ki; nélkülök nem lehet, nem szabad alakitánunk cassinót. Mutassuk meg zsidó honpolgárainknak, hogy testvéri bizalommal viseltetünk irántuk, a mi viszonti bizalmat szürend mi hozzánk is.“ — Éljen az ily derék hazafi! **)

Klein Salamon,

váci tanító.

Siklós, január 14-én 1861.

Remekirónk Kölesey azt mondá: „Hazaszerezett egyike a kebel tiszteletre legméltóbb szenvedelmének, de sok kívántatik, mig annak tiszta birtokába juthatunk.“ A mindennapi példák bizonyítják azt; mert vannak, kik büszkén tekintenek az idegenre s hálát mondanak az égnek, hogy ők magyaroknak születtek; s még is ha engedve volna szí-

*) Szegény vigasz ez ám!

**) Amen!

Szerk.

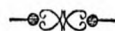
Szerk.

veikbe betekintenünk, látnók, hogy a hazaszeretetek igen szerény hely jutott.

Igaz, hogy haza, nemzet s nyelv három egymástól válhatlan dolog. Még sem szabad, hogy egy magyar ajku, kire a nyelv csak a dajka karjai közt ráragadt, hogy azért a nemszülött magyar embert megvesse s csúfság tárgyává tegye; azért nem szabad megutálni ilyen külföldi tanítókat, kik terhes hivatalokat hűn betöltik, kötelességüknek eleget tésnek s a magyar nyelv megtanulásán ernyedetlen buzgalommal iparkodnak. Szeressétek az idegent, mert ti is idegenek voltatok Egyiptomban — mondja a Szentírás. Lehetetlen szerény megjegyzésemet nem végezmem, a nélkül hogy tiszteletemet ki ne fejezzem, melylyel viseltetem a pécsi példányiskolai tanítók iránt kik mindnyájan (Seligman urat kivéve, ki magyar születésű s ajku) külföldről oda tétettek, s most a magyar nyelven meleg szeretettel függenek, tanulásán éjjel s nappal fáradoznak, ha felkeinek s lefeküsznek azon beszélnek; — sőt hittanító Goldstein úr már kezdte a bibliát s a hittant magyar nyelven előadni, s az igazgató-tanító Porges s Kohn meg Gulmán urak már oly jártasok hazai nyelvünkben, hogy teljesen képesek ezen oktatni is. *) Minap szerencsés valék, a pécsi izr. példányiskolában egyik probatétén jelen lenni, s meglepetni a magyar nyelv csudálatos előmenetén, mind a tanítók, mind a tanítványok részéről. — Az oda való tudós rabbi Dr. Hirschfeld úr is igyekszik a magyar nyelv megtanulásán s már hozzáfogott a király s hazaérti imát édes hazai nyelvünkön az Úr előtt tolmácsolni. — Isten éltesse őket!

Róth Áhron,

kerületi rabbi.

Vegyes közlemények.

Szentesről értesítettünk, hogy ott a legőszintébb baráti viszony uralkodik hitsorsink s keresztény testvéreink közt. Fölfogván átalakulásunk magasztos eszméjét, az ottani izr. 4. osztályu főtanoda a derék s tapintatteljes hazafi Freund felügyelő úr vezérlete alatt teljes magyar szellemben átszerveztetett.

— Szinte azt írják Tápio-Szeléről, hogy ott f. hó 15-én izr. honlányaink, élőkön a kellem- s szel-

*) Bár mondhatnók azt az itteni idegen ajku tanítókról is. — Szerk.

lemdús Hoffer Lipótné az odavaló már megmagyarosodott izr. iskola javára tánczvizalmat rendeztek. A szünóra alatt tudós Rainer A. orvos ur gyönyörű, éles élecekkel fűszerezett fölolvast tartott, természetesen magyar nyelven, melynek hatása s eredménye lett 31 újfrt. a Petőfi-féle szoborra. Hogy mind az iskola mind a Petőfi szoborra oly szép eredmény lett, leginkább a derék honfi Csillag Mór úr buzgó s ertyedhetlen fáradozásának lehet köszönni. Isten áldása érje mindezen honlányokat s honfiakat!

— Ismét van alkalmunk, sajnos tényt belajstromolni. Győrött t. i. melynek izr. polgárai — mint mi azt hitelesen tudjuk — kik jellem és szellemre nézve bárkivel vetélkednek hazafiság és hazaszeregetben — egyik hazafiui fáklyásmenetben részt venni akarván, örömet helyett ütlegetek kaptak hazafiságuk jutalmául.

Hitelesen értesítve vagyunk, hogy ezen gaztény kolompósai két ideszakadt német, és egy régiebb rácz gabnakereskedők valának. Ezen urak tán ezt concurrentiának tartanak, mi nevezzük a Pesti-napló-val igazi nevénel: „m a g y a r t l a n b e t y á r s á g n a k.”

— Még egy másik sajnos, vagyis inkább, nevetéses dolgot kell említenünk. A pesti néhai német gymnasium volt professorjai Magyarország közönséges köpöládájába, t. i. az ágostai „Allgemeine“-ba végre a zsidókra is köpik mérgöket, azt állítván, hogy a volt gymnasiumt az ellenpárt zsidó gymnasiumnak bélyegezték, s azért csökkent tekintélye, s azért nem látogattatott meg. Hiszen itt Pesten minden gyermek tudja, hogy a zsidó növendékeket oda szoritották erőszakkal; bár mikép is elleneztek azt, hogy ők németül nem tudnak, nem értenek. Ön zsidó ekkép volt Bach s Thun-tól az instructio. — Ön zsidó, tehát német; ennél fogva, mars a német gymnasiumba! Különbben bizony üres padoknak prédikáltak volna német uraimék. Azért, s teljes joggal, lön neve: zsidó gymnasium.

— Kedvező híreket is vettünk Aradról, hogy az ottani kir. város újjá alakításánál a nemes megyének szabadelvü példáját követte s izr. polgárait azoknak, t. i. egyenjogu polgártársainak tekintették. Ugyszinte Nográd megye több izraelitát nevezte ki bizottmányi tagokul.

— A testvérházában is izr. hazánkiai a legszebb reményekben ringatják magokat. Az erdélyi kormányzéki elnök ő nméltóságánál t. i. az ottani izraelitákat képviselő számos küldöttség hódolatteljesen tisztelkedvén, azon vigasztaló szavakkal bocsáttattak el, hogy méltányos kérésök, az egyenjoguság legked-

vezőbb megoldásának bizton elébe nézhetnek. Ugy legyen, amen!

Még mindig érkeznek hozzánk fölszóllalások az ismeretes somosi botrányos ügyben. Mi kötelességünknek tartjuk ezennel nyilvánítani, hogy a kezünkben lévő ottani igen tekintélyes izraelitáktól eredt levélnél fogva a tett ugyan botrányosnak elismertetik, tagadtatik azonban, mintha az izraeliták elleni gyűlölet v. ellenszenvből történt volna: hogy sőt ott izraeliták s keresztények közt kölesönös bizalom van s a legszebb testvéri egyetértés uralkodik, hogy a megyei bizottmányba is néhány izraelita tagokul el van választva. A botrányt tehát mint annak, hogy hitsorsunkot érte, ezennel magunkról lehárítjuk, s csak annak tekintjük, mint mely a civilisatioval homlokegyenest ellentétben áll. Ugyszinte védelemre kél, a Szegedi-híradó azon több lapokban említett vád ellen, mintha Csongrádmegyében bizonyos Sváb Jakabot bizottmányi tagnak azért nem fogadják el, nem mivel zsidó, hanem mivel bűnváddal volt terhelve s el is ítélve.

— Ellenben nagyon sajnáljuk, hogy Veszprém megye egyik volt táblabirája Anyos úr — a mint ott inják az „Illustrirte Judenzeitung“-nak — azon szomorú 11 év alatt sem tanulta még jobban tisztelni az emberi méltóság nagy becsét, sem érezni, mennyire fáj nem a szolgaság, mint inkább az azzal karöltve járó szégyen s gyalázat s emberi méltóságunk lábbali tapodtatása. Anyos úr még mindig az elébbi ki azt véli, ha a zsidókat azért, mivel nem táblabíráskodnak, hanem becsületesen vevés adásból élnek, gyalázza, inkább önmagát teszi pelengérré, megmutatván, hogy mióta a zöld asztal körül nem ült, se nem tanult, se nem feledett. —

(Beküldetett.) Olvastuk lapokban s láttuk hitelesített jegyzőkönyvben, hogy az itteni izr. község mostani előljárósága végre, a közvéleménynek engedvén, leköszönt. Azonban a válpont elérkezvén, kiküldött Graeff város tanácsnok úr jelenlétében az új választásnak t. hó 20-án történnie kellvén, ezen már leköszönt előljáróság a legmakacsabban minden személyes sértés daczára tagadák meg a leköszönést. Rebesgetik, hogy ennek oka az ujjabb politikai mozzanatban rejlenék, mintha ezen urak a reactio visszaérkezését remélnék. Bizony akkor csunya játékot üznek egy 30,000 lélekből álló népességgel!*)

T ö b b e n .

*) Lesz alkalmunk e fontos ügyre legközelebb bővebben visszatérni. — Szerk.

S z e r k e s z t ő i p ó s t a.

- K. S. úrnak Vácson. Exequisist nem használhatunk. Beeses közleményeit örömet várjuk.
G. M. — Székesfehérvárott. Legközelebb adjuk.
Dr. H. rabbi úrnak Pécssett. Collegialis működésünket készséggel fölajánljuk.
O. Gy. úrnak Kunszentmártonban. Nagybecsű levelét később használjuk.
Bácskai úrnak T. Szelén. A jövő számban látjuk egymást.
D. M. úrnak Csongrádon. Jövő számban közölni fogjuk. Kérjük további levelezését vidékéről.
M. M. rabbi úrnak Marczaliban. Igen is, elkésettnek véljük mi is. Szerencsétlenségbe beeses közleményével.
H. L. úrnak Pesten. Jövő számban használjuk.
L. F. úrnak Székesfehérvárott. Legközelebb adjuk panaszát.
Dr. R. Gy. úrnak Mosonyban. Beeses értekezése jövő számban leend.
H. M. úrnak S. A. Ujhelyt. Legközelebben használni fogunk.
B. B. úrnak N. Váradon. Köszönjük ; majd használandjuk részben.

 Teljes számú példányokkal szolgálhatunk.

